

Þekking þeirra falli ekki úr gildi. Reynsla okkar er sú að það er hægt að meta með góðum árangri í síðasta hluta kynningardagskrár fyrir nýaðflutta innflytjendur. Aftur á móti hefur sumum þátttakendum reynst erfitt að notfæra sér viðbótar kennslu eftir matið. Með því að lengja kennslutímabilið fyrir þá þátttakendur um það bil 2-3 vikur og bjóða þeim sænskukennslu samhliða starfsnáminu hefur þeim tekist að ljúka náminu með fullnægjandi árangri.

Hugmyndir um framtíðina

Það mat, sem fram hefur farið til þessa, hefur að mestum hluta verið mat með tilliti til þekkingarkrafna við menntun. Vegna þess að það er starfsfærni, sem á að lýsa, er áriðandi að beina þróunarvinnunni þannig að það verði hægt.

Eigi raunfærnimat að vera árangursríkt þurfa forsendur þess að vera ljósar. Eru það einungis fjárhagsleg sjónarmið eins og stytting á námi, lægri bætur o.s.frv.? Er matið gert til þess að auka sjálfsálit einstaklingsins, reyna að ná fram meiri jöfnuði, reyna að ná fram breytingum á samfélaginu? Mat á starfsfærni fer í dag oftast fram með skilyrðum kerfisins, þ.e.a.s. með tilliti til námskeiðslýsingar eða skilyrða sem hafa verið ákveðin af starfsgreinunum. Þetta krefst þekkingarstígs sem ekki allir hafa. Matið

verður þar af leiðandi ekki aðgengilegt stórum hópi fólks sem hefur þörf fyrir að lýsa færni sinni. Þar sem ekki alltaf er hægt að bera þá þekkingu og reynslu sem maður hefur tileinkað sér við vissar starfsaðstæður saman við námskeiðslýsingar eða skilyrði þá sýnist ljóst að einnig þarf að þróa aðferðir sem hæfa betur forsendum þessara einstaklinga.

Í þeirri þróunarvinnu, sem fram fer í Raunfærni- miðstöðinni í Málmey, finnst okkur áriðandi að mat fari fram við raunverulegar eða raunhæfar aðstæður. Það er trú okkar að matið eigi að hefja við kringumstæður sem eru kunnuglegar þeim sem meta á, t.d. á vinnustað þar sem viðkomandi einstaklingurinn vinnur, í stað þess að hefjast handa með því að kynna námskeiðslýsingar framhaldsskólanna. Við erum meðvituð um að þetta gerir miklar kröfur til atvinnulífsins en erum samt vongóð og bjartsýn á að bæði í einkageiranum sem og innan opinberra stofnana náist skilningur á gildi þess og kostum að fólk hafi raunverulega möguleika til þess að sýna fram á færni sína.

*Ronny Nilsson og Ingela Bergman,
verkefnastjórar við Raunfærnimatsmiðstöðina í Málmey.
Þýðing, Sigrún Kristín Magnúsdóttir,
sérfræðingur hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins.*

SKRÁNING OG MAT Á RAUNFÆRNI Í NOREGI

Skráning og mat á raunfærni hefur verið á dagskrá á ýmsum sviðum þjóðfélagsins um árabíl. Í Noregi fékk vinnan við það sérstakt vægi með (Realkompetanseprosjektet) Raunfærnimatsverkefninu og þeim lagasetningum sem fylgdu í kjölfar þess. Raunfærnimatsverkefnið (1999-2002) var sett af stað með það að mark-

miði að koma á sameiginlegu kerfi við skráningu á raunfærni. Vox, miðstöð símenntunar atvinnulífsins, var falið að fylgja verkefninu eftir. Bæði vinnan við verkefnið og eftirfylgnin hefur farið fram í nánu samstarfi við aðila atvinnulífsins, menntakerfið, fræðsluaðila og einkaskóla.

Raunfærnimatsverkefnið var framtak norsku ríkisstjórnarinnar til þess að hrinda í framkvæmd samþykktum Stórfþingsins um að „koma á laggirnar kerfi sem veitir fullorðnum rétt til þess að skrá raunfærni sína án þess að þurfa að fara eftir krókaleiðum hefðbundins prófa-fyrirkomulags“.

Vægi verkefnisins og kraftur mótaðist af umboði þess. Greinileg áhersla var á inntöku í nám og styttingu þess. Forgangsröðuð þróunarsvið voru:

- Skráning raunfærni í atvinnulífinu
- Skráning raunfærni í sjálfbóðaliðastarfi
- Mat á raunfærni til náms á framhaldsskólastigi
- Aðferðir við mat á raunfærni, þar með talið færniþrófun starfa
- Aðlögun og ef til vill breytingar á lögum, reglugerðum og samningum á grunni reynslunnar af verkefninu
- Inntaka nemenda í háskóla og tækniháskóla byggð á raunfærnimati

Bakgrunnur

Raunfærnimatsverkefnið og vinnan við að fylgja því eftir er hluti af umfangsmiklu umbótaverkefni (Kompetansereformen), svokallaðri færniþynging. Verkefnið er niðurstaða fjölda rannsókna sem leiddu í ljós mikla þörf fyrir aukna áherslu á símenntun í Noregi. Færniþyngingunni var hrint af stað árið 1999 af norsku ríkisstjórninni, verkefnið tók til umbóta bæði í atvinnulífinu og menntakerfinu. Markmið þess var að gera ráðstafanir til þess að mæta þörfum einstaklinga, atvinnulífsins og samfélagsins fyrir aukna færni.

Rannsóknir benda til þess að vinnustaðurinn sé afar mikilvægur vettvangur til þess að tileinka sér færni og í samanburði við önnur lönd í Evrópu fari meiri símenntun fram í norsku atvinnulífi en annars staðar. Nýir launþegar hafi allt aðrar væntingar til vinnustaðarins en við höfum átt að venjast fram til þessa.

Hvert er okkar hlutverk?

Vox er miðstöð símenntunar atvinnulífsins,

www.vox.no

Við vinnum að skráningu raunfærni og skipuleggjum sí- og endurmenntun eftir þörfum atvinnulífsins.

Við vinnum að því að auka grunnfærni og bæta möguleika einstaklinga á að komast í vinnu og til þess að styrkja aðlögunarhæfni á vinnumarkaði.

Við þróum og prófum eftir kenningum kennslufræðinnar aðferðir, verkfæri og líkөн sem henta þörfum fullorðinna.

Við komum saman aðilum atvinnulífsins og úr menntakerfinu og þróum staðbundin net.

Við sjáum um Raunfærnimatsverkefnið sem veitir styrki til símenntunar á vinnustaðnum.

Við kortleggjum, greinum og breiðum út þekkingu á þörfum og aðstæðum fullorðinna við símenntun.

Við tökum þátt í alþjóðlegum netum og ES-verkefnum um fullorðinsfræðslu.

Við gerum einkafyrirtæki og opinberar stofnanir hæfari til þess að finna, tjá og uppfylla færniþörfur sínar.

Vox er í eigu ráðuneytis menntamála og rannsókna.

Því verður að nota vinnustaðina sem námsvettvang. Gagnkvæm virðing og góð samskipti eru forsendur þess. Þess vegna var færniþyngingin unnin í samvinnu aðila atvinnulífsins og margra ráðuneyta. Árið 1998 voru átta

aðalmarkmið verkefnisins sett fram í sérstakri framkvæmdaáætlun. Í vinnunni við áætlunina er lögð áhersla á að gengið sé út frá því að sem flestir geti aukið við færni sína án þess að þurfa að gera hlé á þátttöku á vinnu- markaði.

Í hagkerfi, þar sem námsgeta og endurnýjun færni verður sífellt mikilvægari þáttur þess að halda forskoti í samkeppni, er ákaflega mikilvægt að hvetja til, skipuleggja og skrásetja færnimyndun. Í Noregi hefur komið í ljós aukin þörf á að skilgreina hugtök, skrásetja, meta og viðurkenna færni sem fólk hefur tileinkað sér utan hins hefðbundna menntakerfis. Í vinnunni, sem fylgdi færni- byltingunni, hefur af þessum sökum verið víðtækt samkomulag um þörfina á að þróa betri leiðir til þess að skrá raunfærni. Raunfærnimatsverkefnið fékk þar af leiðandi mikið vægi og gegnir sérstöku hlutverki í umbótastarfinu. Þróun nýrra leiða til þess að skrá raunfærni er álitin afar mikilvægur þáttur í öllu sem viðkemur símenntun í Noregi.

Gagnsemi

Skráning raunfærni getur verið mikilvæg bæði fyrir einstaklinga, stök fyrirtæki og samfélagið í heild. Í þeim lausnum, sem þróaðar hafa verið í Noregi, eru einstaklingarnir settir í öndvegi og frelsi er meginundirstaða. Skráningin er eign einstaklingsins og inniheldur upplýsingar um færni hans.

Að vinna að skráningu raunfærni er lokastig ferlis. Ferlinu má lýsa með markorðunum: upplýsingar, festa, ráðgjöf, kortlagning, lýsing, mat og skráning. Í ljós kemur að gæði upplýsinga og ráðgjafar eru afgerandi þættir í upplifun ferlisins, hvort það heppnast vel eða ekki. Í upphafi ferlisins verður öllum að vera ljóst í hvaða tilgangi kortlagningin og skráningin eru gerð. Mismunandi leiðbeiningar og námskeið hafa verið þróuð til hjálpar framkvæmdaaðilum.

Að lýsa eigin færni getur verið erfitt og þess vegna hafa verið þróuð mismunandi verkfæri til þess að lýsa og

skipuleggja reynslu, þekkingu og nám. Verkfærin fara eftir vettvanginum. Til eru verkfæri sem lýsa færni sem fólk hefur tileinkað sér á vinnumarkaðnum, í frítíma sínum og færni sem krafist er í hinu formlega menntakerfi. Þeir sem eiga að meta raunfærni samkvæmt kröfum í námsskrá framhaldsskólanna fá kennslu í notkun verkfæra og aðferða þar sem viðhorf og ráðgjöf eru aðalatriði.

Torild Nilsen Mohn

Gildi fyrir einstaklinginn

Flestir sem hafa kortlagt og lýst færni sinni segja að þeir hafi styrkst við að verða sér meðvitaðir um allt sem þeir eru færir um. Þetta á sérstaklega við um þá sem hafa litla menntun og litla trú á eigin færni. Skráning raunfærni getur verið mikilvæg fyrir einstaklinginn af mörgum ástæðum: Vegna starfsumsóknar, vegna breytinga á verkefnum eða vegna þess að hann vill afla sér frekari menntunar.

Vilji maður afla sér frekari menntunar getur skráningarferlið haft áhrif á lengd námsins og orðið til þess að kennslan sé betur við hæfi. Margir fullorðnir hafa haft og munu njóta góðs af möguleikum á að fá óformlega færni sína metna, það eykur sjálfstraust og fjárhagslegan ávinning styttri menntunar.

Vottuð raunfærni getur komið í stað formlegra skilyrða um inntöku í nám á æðri stigum, þannig að þeir sem hafa mikla reynslu á ákveðnu sérsviði þurfi ekki að taka á sig krók í framhaldsskólanum til þess að komast í nám á háskólastigi.

Gildi fyrir fyrirtæki og atvinnulíf

Mannauðurinn, starfsfólkið, er mikilvægasta auðlind hvers fyrirtækis. Vitneskjan um heildarfærni í fyrirtækinu mun gera það hæfara til þess að notfæra sér þá auðlind

þannig að það gagnist bæði fyrirtækinu og starfsfólkinu sem best.

Með skráningu á færni starfsfólks getur fyrirtækið:

- sett réttan mann á réttan stað
- aðlagð og aukið afkastagetu þjálfunar í fyrirtækinu
- sannað heildarfærni fyrirtækisins fyrir samstarfsaðilum
- auðveldað eftirfylgni við áform um heildstætt atvinnu- umhverfi með því að þekkja bakgrunn og möguleika hvers einstaklings
- átt sinn þátt í að færniþróun verði eðlilegur hluti af starfsemi fyrirtækisins, liður í að skapa gott vinnu- umhverfi.

Gildi fyrir samfélagið

Samansöfnuð og viðurkennd raunfærni er birting hins raunverulega þekkingarstigs samfélagsins. Þekking á raunfærni borgaranna getur verið mikilvægt tæki í skipulagningu samfélagsins.

Sveitarfélögin í Noregi eru svæðisbundnir framkvæmda- aðilar og eiga að gegna mikilvægu hlutverki við að koma á sambúð menntakerfisins og atvinnulífsins. Efling raun- færni er ein áhrifamesta aðferðin við byggðapróun og í því samhengi er mikilvægt að öðlast yfirsýn yfir raunfærni í sveitarfélaginu.

Við erum einnig háð samkeppnisfæru atvinnulífi ef sam- félagið á að virka.

Fyrirkomulag raunfærnimatsins mun auka meðvitund í fyrirtækjum um mannaúð og auðvelda vinnu við símennt- unaráætlanir.

Noregur er hluti af Evrópu nútímans þar sem gerðar eru strangar kröfur um grunnfærni meðborgaranna. Fyrir samfélagið í heild er gagnlegt að gera fólk meðvitaðra um alla færni þannig að hlutverk einstaklingsins í heildinni verði skýrara. Aukin meðvitund um færni og óskir um að

efla hana mun eiga sinn þátt í að hækka menntunarstig samfélagsins í heild.

Markmið um hreyfanleika vinnuafis innan Evrópu mun nást á auðveldari hátt ef í löndunum eru góð, aðgengileg og viðurkennd kerfi og aðferðir til þess að lýsa raunfærni borgaranna.

Markhópur verkefnisins

Markhópurinn er fullorðnir sem óska eftir að fá raunfærni sína viðurkennda og metna með tilliti til menntakerfisins, atvinnulífsins og skipulagsheildar.

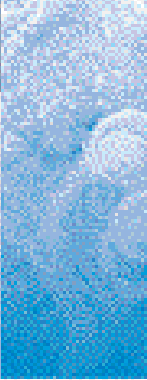
Margir flóttamenn og nýbúar hafa starfsreynslu að heiman sem þeir geta ekki staðfest með gögnum eða gögnin eru þannig að þeir fá aðeins láglounastörf á norska vinnu- markaðnum. Þetta hefur skapað þörf fyrir skráningu og mat á raunfærni frá ókunnugum samfélögum og mennta- kerfum. Þess konar viðurkenning getur fjölgað tæki- færnum nýbúa á norska vinnumarkaðnum.

Hver fjármagnar fyrirkomulagið?

Fullorðnir, sem ekki hafa lokið framhaldsskóla og vilja fá raunfærni sína metna og vottaða samkvæmt námskrá, eiga rétt á að fá ráðgjöf, mat og vottun sér að kostnaðarlausu. Ef hinn fullorðni óskar eftir frekari menntun á sú menntun einnig að vera ókeypis og bygg- jast á metinni raunfærni. Sveitarfélögin fjármagna raun- færnimiðstöðvarnar, sem bjóða upp á ráðgjöf, mat og símenntun. Það er einnig verkefni sveitarfélaganna að tryggja gæði matsins.

Fullorðnir sem hafa lokið framhaldsskóla en óska eftir að verða metnir í öðru sviði fá einnig tilboð um mat. Kostnaðurinn af því mati getur fallið á sveitarfélagið, vinnumiðlanir eða á einstaklinginn sjálfan.

Fyrirtækin eru ábyrg fyrir kortlagningu og skráningu færni. Þróuð hafa verið verkfæri sem hægt er að nota við

ferilinn, fyrir sum þeirra verður að greiða en önnur eru ókeypiss. Í mörgum fyrirtækjum er skráningarferlið álitlið afar krefjandi en svo er skýrt frá því að gagnsemi þess vegi upp á móti tíma og kröftum sem varið var í verkefnið. Óski starfsfólk eftir sí- eða endurmenntun að lokinni kortlagningu eru engir góðir fjármögnunarkostir í Noregi nema lán frá lánasjóði námsmanna.

Mismunandi skipulag – sameiginlegar áskoranir

Tilgangur skráningar raunfærni í Noregi er margþættur, æskilegt er að matið fari fram á öllum sviðum. Þess vegna hafa verið þróuð verkfæri og aðferðir með tilliti til gagnseminnar á hverju sviði.

Þegar um er að ræða skráningu og mat á raunfærni í sambandi við menntakerfið erum við langt á leið komin með lög og réttindi. Öll sveitarfélög eru með í samstarfi þar sem skipst er á reynslu og verkefni rædd, þannig færumst við smám saman nær norskum staðli. Rannsókn Vox leiðir í ljós að afar mismunandi er hversu vel íbúarnir þekkja til skipulags á mati á raunfærni. Það fer eftir pólitískum hræringum og hversu vel staddar fræðslumiðstöðvar í einstökum sveitarfélögum eru.

Evrópubarómeterinn spurði fólk yfir 14 ára aldri í Evrópu við hvaða aðstæður það hefði lært eitthvað síðastliðið ár. Ef til vill kom á óvart að „heima“ var sá möguleiki sem oftast var nefndur (77 prósent í Noregi, 69 í ES) og aðeins sjaldnar „félagsleg samvera“. Þrátt fyrir það hefur fæstum dottið í hug að það geti verið gagnlegt að fá frístunda- iðkun viðurkennda. Í kjölfar Raunfærnimatsverkefnisins hefur verið þróað sameiginlegt vinnulíkan til þess að skrá færni úr félagslega geiranum en það lítur ekki út fyrir að það sé eitthvað sem hefur verið tekið upp hjá framkvæmdaaðilum.

Stór fyrirtæki eiga oft eigið kerfi til þess að kortleggja og skrá mannauðinn, litlu fyrirtækin hafa ekki bolmagn í umfangsmikil ferli sem geta tryggt þetta. Í Vox er unnið að þróun verkfæris sem lítil og meðalstór fyrirtæki geta

notað sér til aðstoðar, verkfærið á að vera í formi, leiðbeininga, gagnagrunns og skráningarlíkans. Áskorunin felst í því að fá nægilega góðar upplýsingar til þess að hægt verði að nota verkfærið samkvæmt áformunum.

Ein af niðurstöðunum eftir verkefnið er að allir sem tóku þátt í því eru sammála um að eftirfarandi grundvallarreglur ættu að gilda alls staðar: Skráning raunfærni er frjáls, árangurinn er eign einstaklingsins og skráningin á að lýsa raunverulegri færni. Þetta samsvarar vel ferlinu sem unnið er eftir í Evrópu með tilliti til mats á óformlegri færni.

Við höfum unnið norskt verkefni og þróað stofnanirnar á grundvelli niðurstaðna úr því. Vox mun breiða út og uppskera nýja reynslu svæðisbundið, byggða á og í (og vera í?) nánú samstarfi við staðbundna atvinnuvegi, samtök og opinberar stofnanir.

Torild Nilsen Mohn,

Vox, miðstöð símenntunar atvinnulífsins í Noregi.

Þýðing, Sigrún Kristín Magnúsdóttir,

sérfræðingur hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins.

Heimildir

Raunfærnimatsskýrslan <http://www.kompetanseberetningen.no/>

Þekkingargrunnurinn

<http://www.vox.no/archive/last%20ned/Rapport%20%20Tallene%20vi%20s%F8ker.pdf>

Raunfærnimatsverkefnið

<http://www.vox.no/archive/fagsider/Realkompetanse/Sluttrapport.pdf>